

ERFGOED Burgemeester baron Bentinck vond het 'geen fraai geval'

Hoe het Soester raadhuis zijn toren verloor

De gemeente Soest zetelt in het Witte Huis op de Eng, maar dat is niet altijd zo geweest. Tot een jaar of dertig geleden stond het raadhuis aan de Steenhoffstraat. Het pand staat tegenwoordig bekend als als het 'Oude Raadhuis', maar was destijds dus gewoon raadhuis, zonder 'oude'. En dat raadhuis had een toren. Had, want meer dan een kort geamputeerd stompje is er niet van over. Wat is er gebeurd?

Soest ■ Oude foto's tonen een statig pand. Een trapgevel in het midden, dakkapellen met beschilderde luiken die het wat kasteelachtigts geven. Een klein trappetje naar een soort terras aan de voorkant, een dubbele voordeur met het gemeentewapen erboven. Een imposant gebouw. Logisch, hier zetelde het gezag. En als kers op de taart had het kasteelachtige raadhuis een toren, een robuust vierkanten bouwsel met een torenspits die op zijn beurt werd bekroond met een bol met een windvaan.

Het pand staat er nog, maar dat torentje, dat is dus verdwenen. Maar waarom? En wanneer? Je vraagt er zo links en rechts eens naar, maar eigenlijk weet niemand er het fijne van. 'Een keer bij een storm van het dak gewaaid', zegt de een. 'In slechte staat en gesloopt', zegt de ander. Het alwetende internet zwijgt in alle talen. Raar. Je zou verwachten dat zo'n markant torentje op nota bene het raadhuis niet geruisloos van de ene op de andere dag van de aardbodem verdwijnt. Maar, zo blijkt, dat is dus precies wat er is gebeurd.

We gaan op de dag af vijftig jaar terug in de tijd. Het was 16 september 1971. Een donderdag, want ook vijftig jaar geleden vergaderde de Soester gemeenteraad op donder-

dagen. De raad vergaderde onder voorzitterschap van burgemeester Samuel Pieter (Sam voor zijn vrienden) baron Bentinck, die op dat moment al 25 jaar de baas was in het dorp. Na wat hamerstukken over het aanleggen van een sportcomplex aan de Eemweg (het sportpark van voetbalclub VVZ), de bouw van een gymnastieklokaal en sportspeelzaal (adres staat niet in de notulen) en het aangaan van een lening bij de VNG heeft de burgemeester-baron net voor het sluiten van de vergadering nog even een mededeling, en om de historie volledig recht te doen schakelen we integraal over naar de notulen van die 16^e september in 1971 en geven burgemeester Bentinck het woord:

'Vreemd bouwsel'

'Zoals men weet wordt het gemeentehuis gerestaureerd; de steigers staan er nog. Op de vierkante toren met een omloop staat een vreemd bouwsel van hout met lei afgedekt en met wat luiken erin. Als het op een modern gebouw zat, zou men kunnen opmerken: Wat heeft men de airconditioning op een vreemde plaats afgevoerd. Het heeft echter geen betrekking op airconditioning. De restauratie van dit torenachtige geval, waarop vroeger een ijzeren bol met windvaan zat die er wegens bouwvalligheid is afgesloopt, zal 10.000 gulden moeten kosten. Het college heeft zich afgevraagd of dit wel verantwoord was, want

Het gedichtje dat de Soester Courant wijdde aan de sloop van de toren.

erg fraai is het geval niet. Het is eigenlijk helemaal niet fraai. Wat burgemeester Bentinck vindt is dus wel duidelijk. Maar dat torentje mag dan wel niet fraai zijn, zonder torentje is het ook geen gezicht, realiseert de baron zich. Dan ontstaat namelijk een gebouw waarvan de gevel hoger is dan de toren en dat is ook weer zo wat. Maar, de blijkbaar praktisch aangelegde Bentinck weet raad: een stevige vlaggenmast op het platte dak van de toren volstaat om de spitsloze toren weer boven het puntje van de gevel te laten uitstijgen. 'Wat denkt de raad?', vervolgt de burgemeester: 'Zou men vreselijk schrikken als men op een bepaalde dag zag dat die toestand op de toren weg is?' Drie raadsleden steken na deze woorden hun vinger op, en je kan er een hoop van vinden verder, maar de raadsleden van toen verstonen in elk geval de kunst om hun betoog kort en krachtig te houden. We schakelen snel weer terug naar de notulen van 16 september 1971:

'Mevrouw Korthuis Elion: Hij

heeft geen enkele waarde.

De heer Oldenboom: Weg ermee. De heer Van Poppelen: Indedaad.'

En zo verliest het Soester raadhuis zijn toren. In een vloek en een zucht. Een losse mededeling van een burgemeester die het maar een lelijk ding vindt. Niet eens een echt agendapunt tijdens een raadsvergadering. Geen actiegroep die er wat van vindt, geen historische vereniging die bezwaar maakt. Geen stukken in de krant, geen ingezonden brief. De Soester Courant wijdt er in haar editie van 12 oktober – de toren was toen al gesloopt want Soest liet er geen gras over groeien – nog wel een gedichtje aan, met als strekking: er gaat niets verloren aan die stomme toren. Het was vijftig jaar geleden. En die vlaggenmast van de baron? Die staat tot op de dag van vandaag op het platte dak om de onthoofde toren van het oude raadhuis aan de Steenhoffstraat net iets boven het puntje van de gevel uit te laten steken.

met medewerking van René van Hal

De vlaggenmast van baron Bentinck staat nog steeds op de onthoofde toren. FOTO STUDIO KASTERMANS

Kasteelachtige allure. Tussen 1905 en 1910.

Het oude raadhuis met muzikent, ergens tussen 1910 en 1915.

Gemeentehuis, Soest

kantoor

Het (oude) raadhuis van Soest in volle glorie, met torenspits.

FOTO'S COLLECTIE HET UTRECHTS ARCHIEF

i

Soester raadhuis

Het raadhuis aan de Steenhoffstraat 2-4 werd in 1892 gebouwd door de Utrechtse architect P.J. Houtzagers, leermeester van onder anderen Gerrit Rietveld. Behalve raadhuis was het ook postkantoor, en ook brandweer en politie hadden er hun plek. Bij een verbouwing in 1921 werd de achterkant van het gebouw opgehoogd met verdiepingen en bij een volgende verbouwing in 1965 werd het pand versoberd, waardoor het eerst vrij sierlijke en verfijnde gebouw zijn huidige wat lompe karakter kreeg. Het torentje verdween in 1971. Het gebouw verloor begin jaren negentig zijn functie als gemeentehuis en werd in 1993 geschikt gemaakt voor 'beschermd wonen'.

”

Zou men vreselijk schrikken als men op een bepaalde dag zag dat die toestand op de toren weg is?